विधेयक संख्या :

न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारको सम्बन्धमा संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक

व्यवस्थापिका-संसद सचिवालय

संसद भवन

सिंहदरबार

उद्देश्य र कारण

संघीय न्याय सेवाको राजपत्रांकित पदमा नियुक्ति, सरुवा, बढुवा गर्दा वा त्यस्तो पदमा बहाल रहेको कुनै कर्मचारीलाई विभागीय सजाय गर्दा नेपाल सरकारले न्याय सेवा आयोगको सिफारिसमा गर्ने र नेपालको संविधानको धारा १४९ को उपधारा (२) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिम जिल्ला न्यायाधीशको पदपूर्तिको लागि न्याय सेवा आयोगले लिखित र मौखिक प्रतियोगितात्मक परीक्षा लिई योग्यताक्रम बमोजिम जिल्ला न्यायाधीशमा नियुक्तिका लागि न्याय परिषदलाई सिफारिस गर्ने सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ । नेपालको संविधानको धारा १५४ को उपधारा (३) मा न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यविधि संघीय कानून बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको छ । उपर्युक्त संवैधानिक व्यवस्थाको कार्यान्वयन प्रचलित न्याय सेवा आयोग ऐन, २०४८ बाट हुन नसक्ने भएकाले सो ऐनलाई खारेज गर्ने गरी नेपालको संविधान बमोजिमको न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले यो विधेयक पेश गरेकोछु ।

अग्नि प्रसाद खरेल
मन्त्री
कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला

प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणी

न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारको सम्बन्धमा संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयकमा रहेको प्रत्यायोजित व्यवस्थापन सम्बन्धी टिप्पणी देहाय बमोजिम पेश गरिएको छ :-

क्र.सं.	दफा	प्रत्यायोजित व्यवस्थापनको कारण	प्रत्यायोजित व्यवस्थापन अन्तर्गत बनाइने कानूनको प्रकृति र सीमा	प्रत्यायोजित व्यवस्थापनबाट पर्न सक्ने प्रभाव
१.	४ को उपदफा (५)	आयोगको बैठक सम्बन्धी थप कार्यविधि आयोगलाईनै निर्धारण गर्न दिन आवश्यक भएकाले ।	आयोगको बैठक सम्बन्धी थप कार्यविधि निर्धारण हुने ।	आयोगको बैठक सञ्चालनमा सहज हुने ।
२.	५ को उपदफा (२) को खण्ड (छ)	आयोगका सचिवको थप काम आयोगले तोक्न सक्ने व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	आयोगका सचिवको थप काम तोकिने ।	सचिवले सम्पादन गर्ने कामको बारेमा स्पष्ट हुने ।
३	८	रिक्त पदपूर्तिका लागि माग फाराम निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले ।	माग आकृति फाराम निर्धारण हुने ।	माग आकृति फारमको ढाँचा निर्धारण भई एकरुपता आउने ।
४	१० को उपदफा (२)	संघिय न्याय सेवाका अधिकृत कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा वा बढुवाको सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधिगत व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	संघीय न्याय सेवाका अधिकृत कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा वा बढुवा सिफारिसको कार्यविधि निर्धारण हुने ।	संघीय न्याय सेवाका अधिकृत कर्मचारीको नियुक्ति,सरुवा वा बढुवाको सिफारिस प्रक्रिया निर्धारण भई कार्यसम्पादन सहज हुने ।
५	११	संघिय न्याय सेवाका अधिकृत कर्मचारीलाई विभागीय कारबाहीको लागि आयोगसँग परार्श लिने प्रक्रिया निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले ।	विभागीय कारवाहीको परामर्श माग गर्दा संलग्न गर्नु पर्ने विवरण तथा कागजात तथा परामर्श प्रदान गर्ने प्रक्रिया निर्धारण हुने ।	विभागीय कारवाहीको लागि परामर्श माग गर्ने तथा सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधिमा निर्धारण भई कारबाहीमा एकरुपता आउने ।
६	१३	जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न लिईने परीक्षाको पाठ्यक्रम, परीक्षणविधि सम्बन्धी कार्यविधिगत व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	जिल्ला न्यायाधीशको पाठ्यक्रम, त्यसको अंकभार, परीक्षण विधि, परीक्ष दस्तुर र परीक्षा सम्बन्धी कार्यविधि निर्धारण हुने ।	जिल्ला न्यायाधीशको पदमा योग्यतम व्यक्तिको छनौट गरी सिफारिस गर्न सहज हुने ।
७	१७	दरखास्त अस्वीकृत वा विज्ञापन रद्द भएको अवस्थामा परीक्षा दस्तुर फिर्ता गर्न आवश्यक भएकोले ।	परीक्षा दस्तुर फिर्ता लिई सक्नु पर्ने अवधि निर्धारण हुने ।	परीक्षा दस्तुर फिर्ता लिन सकिने अवधि सम्बन्धमा स्पष्ट हुने ।
८	१८ को उपदफा (२)	आयोगले लिने परीक्षाको लागि प्रश्नको निर्माण, परीक्षा सञ्चालनको मापदण्ड निर्धारण, त्यस्तो कार्यमा संलग्न विज्ञको योग्यता, पालन गर्नु पर्ने शर्त	आयोगले लिने परीक्षाको प्रश्नको निर्माण तथा परीक्षा सञ्चालनको मापदण्ड र विज्ञको योग्यता तथा पालन गर्नु पर्ने शर्त निर्धारण हुने ।	आयोगले सञ्चालन गर्ने परीक्षा स्तरिय तथा मर्यादित बनाउन सहयोग पुग्ने ।

		आयोगबाटै निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले।		
९	२२ को उपदफा (२)	उत्तरपुस्तिका परीक्षण, त्यस्तो कार्यमा संलग्न हुने विज्ञ वा दक्षको योग्यता र पालन गर्नु पर्ने शर्त समेत निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले ।	उत्तरपुस्तिका परीक्षणको कार्यविधि तथा त्यस्तो कार्यमा संलग्न व्यक्तिको योग्यता र पालन गर्नु पर्ने शर्त निर्धारण हुने ।	उत्तरपुस्तिका परीक्षण विधिमा विश्वसनियता कायम हुने ।
१०	२३ को उपदफा (१)	लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन गर्दा माग पदसंख्याको आधारमा प्रकाशन गर्ने संख्या निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले ।	लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन गर्दा माग पदको अनुपातमा उम्मेदवारको संख्या निर्धारण हुने ।	लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन सम्बन्धमा स्पष्ट भई एकरुपता कायम हुने ।
११	२४	आयोगले लिने परीक्षाको लागि समिति र अर्न्तवार्ता समिति गठन गर्न तथा परीक्षा सम्बन्धी कार्यविधिगत व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	आयोगले लिने परीक्षाको लागि परीक्षा सञ्चालन समिति र अर्न्तवार्ता सम्बन्धी समिति गठन हुने तथा परीक्षा सम्बन्धी प्रक्रिया निर्धारण हुने ।	आयोगले सञ्चालन गर्ने परीक्षाको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सहज र प्रभावकारी हुने ।
१२	२७ को उपदफा (३)	आयोगले लिएको परीक्षामा सफल भएका व्यक्तिलाई जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको सिफारिस सम्बन्धी प्रक्रियागत व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको सिफारिस सम्बन्धी प्रक्रिया निर्धारण हुने ।	जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको सिफारिस प्रक्रिया पारदर्शि तथा अनुमान योग्य हुने ।
१३	२८	आयोगले विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्ने विषयहरुको निर्धारण गर्न आवश्यक भएकाले ।	आयोगले विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्ने विषयहरुको निर्धारण हुने ।	विद्युतीय माध्यम प्रयोग गर्न सकिने विषयहरुको निर्धारण भई सूचना प्रविधिको प्रयोगमा प्रभावकारीता आउने ।
१४	३७	ऐनको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक नियम बनाउने व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकाले ।	ऐनको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने नियमहरु आयोगबाट बनाईने ।	ऐनको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने कार्यविधिको निर्धारण भई ऐनको प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुग्ने ।

आर्थिक टिप्पणी

प्रस्तुत विधेयकमा न्याय परिषद् सचिवालयले नै न्याय सेवा आयोगको सचिवालयको रुपमा काम गर्ने र परिषद्को सचिवालयको कर्मचारीले न्याय सेवा आयोगको समेत कर्मचारी भई काम गर्ने हालको व्यवस्थालाई यथावत राख्न सकिने गरी प्रस्ताव गरिएको छ । उल्लिखित व्यवस्थाबाट नेपाल सरकारलाई थप आर्थिक व्ययभार पर्ने अवस्था छैन । यद्यपि न्याय सेवा आयोगको कार्य सञ्चालनको लागि आयोगले विधेयकको दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिम गर्न सक्ने सचिवालयको व्यवस्था, दफा ६ बमोजिम आयोगको सचिवालयमा रहने कर्मचारी, दफा २४ बमोजिम रहने समिति तथा आयोगले सञ्चालन गर्ने परीक्षाको लागि दफा २९ बमोजिम पाठ्यक्रम तथा प्रश्नपत्र निर्धारण, परीक्षाको लागि भवन तथा कक्षा कोठा भाडामा लिने, परीक्षा सञ्चालनमा खटिने कर्मचारीको भत्ता समेतको व्यवस्थाबाट नेपाल सरकारलाई पटके तथा सालबसाली रुपमा आर्थिक व्ययभार पर्ने देखिन्छ ।

न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारको सम्बन्धमा संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावनाः संघीय न्याय सेवाको राजपत्रांकित पदमा नियुक्ति, सरुवा, बढुवा वा त्यस्तो पदमा बहाल रहेको कुनै कर्मचारीलाई विभागीय सजायको लागि सिफारिस गर्ने तथा जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको लागि परीक्षा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा न्याय सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी प्रचलित कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २९६ को उपधारा (१) बमोजिमको व्यवस्थापिका-संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम "न्याय सेवा आयोग ऐन, २०७३" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "अध्यक्ष" भन्नाले आयोगको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ख) "आयोग" भन्नाले संविधानको धारा १५४ बमोजिमको न्याय सेवा आयोग सम्झनु पर्छ ।

(ग) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(घ) "जिल्ला न्यायाधीश" भन्नाले संविधानको धारा १४९ को उपधारा (२) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिम नियुक्त हुने जिल्ला अदालतको न्यायाधीश सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "सदस्य" भन्नाले आयोगको सदस्य सम्झनु पर्छ ।

(च) "सेवा" भन्नाले संघीय न्याय सेवा सम्झनु पर्छ ।

(छ) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

आयोगको कार्य सञ्चालन

३. आयोगको सचिवालय : (१) आयोगको कार्य सञ्चालनको लागि आयोगको एक सचिवालय रहनेछ ।

(२) आयोगले अन्यथा व्यवस्था गरेमा बाहेक आयोगको सचिवालय न्याय परिषद सचिवालय रहेको ठाउँमा रहनेछ ।

४. आयोगको बैठक : (१) आयोगको बैठक आवश्यकतानुसार अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र ठाउँमा बस्नेछ ।

(२) आयोगको सचिवले आयोगको बैठक बस्ने मिति र समय तोकी बैठकमा छलफल हुने विषय सूची सहितको सूचना बैठक बस्ने समय भन्दा साधारणतः अठ्चालीस घण्टा अगावै सबै सदस्यले पाउने गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) कुनै सदस्यले उपदफा (२) बमोजिम बैठकमा छलफल हुने विषय सूचीमा उल्लिखित विषयको अतिरिक्त अन्य कुनै विषयमा छलफल गराउन चाहेमा त्यसरी छलफल गर्न चाहेको विषय र कारण सहितको सूचना बैठक बस्नु भन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टा अगावै आयोगको सचिवलाई दिनु पर्नेछ । त्यसरी सूचना प्राप्त हुनासाथ आयोगको सचिवले त्यसको जानकारी सदस्यलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोगको बैठकमा उपस्थित सबै सदस्यको सहमतिले विषय सूचीमा नपरेको विषयमा पनि छलफल गरी निर्णय गर्न सकिनेछ ।

(५) अध्यक्ष र अन्य दुई जना सदस्य उपस्थित भएमा आयोगको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) आयोगको निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) आयोगको निर्णयको अभिलेख आयोगको सचिवले तयार गरी अध्यक्ष तथा सदस्यको सही गराई राख्नेछ ।

(८) आयोगको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि आयोगले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

५. आयोगको सचिव : (१) न्याय परिषदको सचिवले आयोगको सचिव भई काम गर्नेछ ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएका काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त आयोगको सचिवको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) आयोगको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,

(ख) आयोगको सचिवालयमा रहने अभिलेख अद्यावधिक, व्यवस्थित र सुरक्षित राख्ने,

(ग) आयोगका कर्मचारीलाई कार्यविभाजन गरी काममा लगाउने,

(घ) आयोगको सचिवालयको काम कारवाहीको अनुगमन, नियन्त्रण, सुपरीवेक्षण गर्ने,

(ङ) आयोगको निर्णय सम्बन्धित व्यक्ति वा निकायलाई जानकारी गराउने,

(च) नेपाल सरकार र अन्य सम्बन्धित निकायसँग आवश्यकता अनुसार सम्पर्क र समन्वय गर्ने,

(छ) आयोगले तोकेको अन्य काम गर्ने ।

(३) आयोगको सचिवले आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये कुनै अधिकार आवश्यकता अनुसार आफू मातहतको कुनै राजपत्रांकित अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

६. आयोगको कर्मचारी : आयोगले अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा बाहेक आयोगको सचिवालयको काम न्यायपरिषद सचिवालयका कर्मचारीले गर्नेछन् ।

परिच्छेद-३
सिफारिस तथा परामर्श

७. कार्यतालिका बनाउने : आयोगले सेवाका राजपत्रांकित कर्मचारीको नियुक्ति वा बढुवा लगायतका विषय पारदर्शी तथा पूर्वानुमान योग्य बनाउन आवश्यक कार्यतालिका बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

८ पदपूर्तिको माग : संघीय न्याय सेवाको राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी र सो भन्दा माथिको रिक्त पदपूर्तिको लागि सम्बन्धित निकायले तोकिए बमोजिमको माग फारम भरी आयोगमा पठाउनु पर्नेछ ।

९. प्रतिशत निर्धारण गरी परीक्षा सञ्चालन गर्न लेखी पठाउने : (१) दफा ८ बमोजिम माग प्राप्त भए पछि आयोगले सेवाका राजपत्रांकित प्रथम र द्वितीय श्रेणीका कर्मचारीको पदपूर्तिको लागि सेवा सम्बन्धी प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएको प्रतिशत बमोजिम खुला वा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षा तथा बढुवाद्धारा पूर्ति गरिने पदसंख्या निर्धारण गर्नेछ ।

(२) आयोगले उपदफा (१) बमोजिम खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाद्धारा पदपूर्ति गर्न छुट्याइएको पदमा सिफारिस गर्न उपयुक्त उम्मेदवार छनौटको लागि परीक्षा सञ्चालन गर्न लोकसेवा आयोगमा लेखी पठाउनेछ ।

१०. सिफारिस गर्ने : (१) आयोगले सेवाका राजपत्रांकित अधिकृतको नियुक्ति, सरुवा वा बढुवाको सिफारिस गर्दा सेवा सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम गर्नेछ ।

(२) सिफारिस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. विभागीय कारवाही सम्बन्धी परामर्श : (१) सेवाको राजपत्रांकित पदमा वहाल रहेको कुनै कर्मचारीलाई विभागीय सजाय गर्न आयोगको परामर्श माग गर्दा सेवा शर्त सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी आयोगमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(२) विभागीय कारबाहीको परामर्श सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. पुनरावलोकनका लागि उजुरी दिन सक्ने : (१) आयोगले गरेको बढुवा सिफारिस सम्बन्धमा चित्त नबुझ्ने कर्मचारीले सिफारिसको निर्णय भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र त्यस्तो निर्णयको पुनरावलोकनका लागि आयोगमा उजुरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उजुरी परेमा आयोगले तत्सम्बन्धमा उपयुक्त निर्णय गर्नेछ ।

परिच्छेद-४
न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस

१३. पाठ्यक्रम र परीक्षण विधि: जिल्ला न्यायाधीश पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न आयोगले लिने परीक्षाको पाठ्यक्रम, अङ्कभार, उत्तीर्णाङ्क, परीक्षण विधि, परीक्षा दस्तुर र तत्सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. विज्ञापन प्रकाशन : (१) जिल्ला न्यायाधीशको पदपूर्तिको लागि न्याय परिषदबाट आयोगलाई अनुरोध भई आएमा त्यस्तो पद पूर्तिको लागि आयोगले संविधानको धारा १४९ को उपधारा (२) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिम विज्ञापन प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रकाशन गरिने विज्ञापनमा दरखास्त फाराम बुझाउने म्याद, रिक्त पद सङ्ख्या, परीक्षा दस्तुर र आवश्यकता अनुसार आयोगले निर्धारण गरे बमोजिमका अन्य कुराहरू समेत खुलाउनु पर्नेछ ।

१५. दरखास्त अस्वीकृत गर्न सक्ने : दफा १४ बमोजिम प्रकाशन गरेको विज्ञापन अनुसार कुनै उम्मेदवारले पेश गरेको दरखास्त आयोगले निर्धारण गरेको ढाँचा बमोजिम नभएमा वा संविधान बमोजिमको उम्मेदवारको योग्यता नभएमा परीक्षा सञ्चालन हुन अगावै आयोगले त्यस्तो उम्मेदवारको दरखास्त अस्वीकृत गर्न सक्नेछ ।

१६. विज्ञापन वा परीक्षा रद्द गर्न सक्ने : (१) दफा १४ बमोजिम प्रकाशित विज्ञापन बमोजिम पदपूर्ति गर्नु नपर्ने वा पद आवश्यक नभएको भनी परीक्षा सञ्चालन हुनु अगावै न्याय परिषदले त्यस्तो विज्ञापन रद्द गर्न कारण सहित लिखित अनुरोध गरेमा आयोगले त्यस्तो विज्ञापन रद्द गर्न सक्नेछ ।

(२) आयोगले परीक्षा सञ्चालन गरेको केन्द्रमा कुनै किसिमको अनियमितता भएमा वा कुनै बाधा अवरोध उत्पन्न भई आंशिक वा पूर्णरूपले परीक्षा सञ्चालन हुन नसकेमा आयोगले त्यसको कारण खुलाई परीक्षा भएको दिनको परीक्षा वा सम्बन्धित विज्ञापनको आंशिक वा सम्पूर्ण परीक्षा रद्द गर्न सक्नेछ ।

१७. परीक्षा दस्तुर फिर्ता पाउने : (१) दफा १५ बमोजिम दरखास्त अस्वीकृत भएमा वा दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम विज्ञापन रद्द भएमा त्यस्तो विज्ञापनको लागि आयोगले लिएको परीक्षा दस्तुर सम्बन्धित व्यक्तिले फिर्ता पाउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षा दस्तुर फिर्ता पाउन आयोगले तोकेको अवधिभित्र आयोगमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

१८. प्रश्नपत्र निर्माण र परीक्षा सञ्चालनः (१) आयोगले लिने परीक्षाको लागि आवश्यक पर्ने प्रश्नको निर्माण वा परिमार्जन आयोगले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रश्नपत्र निर्माण वा परिमार्जन गर्ने विज्ञको योग्यता, निजले पालन गर्नु पर्ने शर्त र अन्य व्यवस्था आयोगले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१९. रोक लगाउने वा निष्काशन गर्ने : (१) कुनै परीक्षा केन्द्रमा उम्मेदवारले अनियमित काम गरेमा वा आयोगले तोकेको शर्तको उल्लङ्घन गरेमा वा कसैले अर्काको नामबाट परीक्षा दिएमा आयोगले त्यस्तो उम्मेदवारको परीक्षा रद्द गरी निज वा अर्काको नामबाट परीक्षा दिने व्यक्तिलाई आयोगद्वारा लिइने परीक्षामा पाँच वर्षसम्म उम्मेदवार हुन नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ ।

(२) कुनै उम्मेदवारले कुनै परीक्षा केन्द्रमा होहल्ला गरी परीक्षा सञ्चालनमा बाधा अवरोध पुऱ्याएमा त्यस्तो उम्मेदवारलाई केन्द्राध्यक्षले तत्काल परीक्षा केन्द्रबाट निष्काशन गर्न सक्नेछ र त्यसरी निष्काशन भएमा निजको उक्त विज्ञापन बमोजिमको सबै विषयको परीक्षा स्वतः रद्द हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य कुनै सरकारी कर्मचारीले गरेमा त्यस्तो कर्मचारीलाई विभागीय कारबाही समेत हुनेछ ।

२०. विभागीय कारबाहीको लागि लेखी पठाउनेः (१) यस ऐन बमोजिमको परीक्षा सञ्चालनमा संलग्न कर्मचारीले परीक्षा केन्द्रमा कुनै अनियमित काम कारबाही गरेमा आयोगले त्यस्तो कर्मचारीलाई तत्काल कामबाट हटाई विभागीय कारबाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(२) आयोगले सञ्चालन गरेको परीक्षामा संलग्न कर्मचारी बाहेक अन्य व्यक्तिले परीक्षा केन्द्रमा कुनै अनियमित काम कारबाही गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्काल कामबाट हटाउनु पर्नेछ ।

(३) आयोगले उपदफा (२) बमोजिम हटाईएको व्यक्तिको अभिलेख राखी भविष्यमा त्यस्तो व्यक्तिलाई आयोगबाट सञ्चालन हुने परीक्षाको काममा संलग्न हुन नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम आयोगले विभागीय कारबाहीको लागि लेखी पठाएमा अख्तियारवालाले सम्बन्धित कर्मचारीलाई प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारबाही गरी सोको जानकारी आयोगलाई दिनु पर्नेछ ।

२१. उत्तरपुस्तिकामा सङ्केत नम्बर : आयोगले लिने लिखित परीक्षा सम्पन्न भएपछि तोकिएको प्रक्रिया बमोजिम उत्तरपुस्तिकामा सङ्केत नम्बर राख्नु पर्नेछ ।

२२. उत्तरपुस्तिका परीक्षण : (१) दफा २१ बमोजिम उत्तरपुस्तिकामा सङ्केत नम्बर राखी सकेपछि विज्ञ वा दक्षद्वारा उत्तरपुस्तिकाको परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(२) उत्तरपुस्तिकाको परीक्षण गर्ने वा विज्ञ वा दक्षको योग्यता, पालना गर्नु पर्ने शर्त वा उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्ने स्थान सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२३. परीक्षाको नतिजा: (१) आयोगले लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन गर्दा त्यस्तो परीक्षामा उत्तीर्ण भएका उम्मेदवारमध्ये रिक्त पदको अनुपातमा तोकिए बमोजिमको सङ्ख्यामा सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने उम्मेदवारको वर्णानुक्रम अनुसार नाम, थर, रोल नम्बर समेत उल्लेख गरी नतिजा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नतिजा प्रकाशन गर्दा अर्न्तवार्ताको मिति, समय र ठाउँ समेत खुलाउनु पर्नेछ ।

२४. समिति गठन गर्न सक्ने : (१) आयोगले लिने परीक्षाको लागि आयोगको अध्यक्ष वा निजले तोकेको सदस्यको अध्यक्षतामा तोकिए बमोजिम परीक्षा सञ्चालन समिति र अन्तर्वार्ता समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अन्तर्वार्ता समितिमा अध्यक्षले तोकेको एकजना विज्ञ रहने छ ।

(३) परीक्षा सञ्चालन तथा अन्तर्वार्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२५. अन्तिम नतिजा प्रकाशन: आयोगले लिएको परीक्षा सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रक्रिया सम्पन्न भएपछि सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने उम्मेदवारको रोल नम्बर, नाम, थर, ठेगाना सहित योग्यताक्रम अनुसार अन्तिम नतिजा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

२६. नियुक्तिको सिफारिस : दफा २५ बमोजिमको उम्मेदवारलाई आयोगले योग्यताक्रम बमोजिम जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको लागि न्यायपरिषदमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

२७. सिफारिस रद्द गर्न सक्ने : (१) आयोगको विज्ञापन बमोजिम जिल्ला न्यायाधीशको पदमा सिफारिस गर्न लिइएको परीक्षाको उम्मेदवारले पेश गरेको कुनै विवरण झुट्टा वा गलत प्रमाणित भएमा आयोगले त्यस्तो उम्मेदवारको परीक्षा वा नियुक्तिको सिफारिस रद्द गर्नेछ र निजले नियुक्ति पाइसकेको भए प्रचलित कानून बमोजिम आवश्यक कारबाही चलाउन न्याय परिषदमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम झुट्टा वा गलत विवरण पेश गर्ने व्यक्तिलाई आयोगबाट सञ्चालन हुने परीक्षामा पाँच वर्षसम्म सहभागी हुन नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ ।

(३) उम्मेदवारको नियुक्तिको सिफारिस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२८. विद्युतीय माध्यमको प्रयोग: आयोगले जिल्ला न्यायाधीशको पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस गर्न विज्ञापन, नतिजा प्रकाशन तथा तोकिए बमोजिमका अन्य विषयमा विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

२९. आयोगको काममा सहयोग: (१) आयोगको परीक्षा सञ्चालन सम्बन्धी कामको लागि संवैधानिक निकाय, सरकारी निकाय वा शिक्षण संस्थाले आयोगको माग बमोजिम कर्मचारी, भवन वा कक्षा कोठा उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोगको काममा संलग्न कर्मचारीको भत्ता, प्रयोग भएका भवन वा कक्षा कोठाको भाडा रकम आयोगले व्यहोर्ने छ ।

३०. लिखतको गोपनीयता: (१) आयोगले सञ्चालन गर्ने परीक्षासँग सम्बन्धित लिखत र कागजात गोप्य रहनेछन् र अदालतको आदेश भएकोमा बाहेक त्यस्ता कागजात सार्वजनिक गर्न आयोग बाध्य हुने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोगले तोके बमोजिमका परीक्षा सम्बन्धी कागजात वा विवरण सम्बन्धित व्यक्तिलाई दिन वा सार्वजनिक गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-५
विविध

३१. सिफारिस गर्दा कानूनको उपयुक्त व्याख्या गर्न सक्ने : आयोगले संविधान वा यस ऐन बमोजिम कुनै सिफारिस गर्दा सेवा सम्बन्धी प्रचलित कानूनको कुनै व्यवस्था अस्पष्ट भई द्विविधा भएमा वा कुनै विषयको सम्वन्धमा कानूनमा व्यवस्था नभएको देखिएमा आयोगले संविधान र प्रचलित कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी उपयुक्त व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

३२. विज्ञ वा दक्षको सेवा लिन सक्ने : (१) आयोगले सम्पादन गर्नु पर्ने परीक्षा सम्बन्धी कामको लागि सम्बन्धित विषयको विज्ञ, दक्ष वा विशिष्टीकृत निकायको सेवा लिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सेवा लिने प्रयोजनको लागि विज्ञ, दक्ष वा विशिष्टीकृत निकायको मनोनयन वा छनौट अध्यक्षले गर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम सेवा लिए बापत सम्बन्धित विज्ञ, दक्ष वा निकायलाई आयोगले निर्धारण गरे बमोजिमको रकम, सुविधा वा सेवाशुल्क दिइनेछ ।

३३. अनुसन्धानात्मक तथा प्रबर्द्धनात्मक कार्य गर्न सक्ने : आयोगले न्याय सेवालाई सक्षम र प्रभावकारी बनाउन तथा न्याय सेवाप्रति आकर्षण बढाउन समय समयमा अनुसन्धनात्मक तथा प्रबर्द्धनात्मक कार्य गर्न सक्नेछ ।

३४. समन्वय र सहयोग : आयोगले समान उद्देश्यले स्थापना भएका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासँग समन्वय गर्न वा त्यस्ता संस्थासँग आपसी सम्बन्ध कायम गरी सहयोग लिन सक्नेछ ।

३५. अधिकार प्रत्यायोजन : आयोगले आफ्नो अधिकारमध्ये कुनै अधिकार आयोगले तोकेको शर्तको अधीनमा रही प्रयोग तथा पालन गर्ने गरी कुनै सदस्य, समिति, आयोगको सचिव वा सेवाको राजपत्रांकित कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३६. नेपाल सरकारसँग सम्पर्क : आयोगले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क गर्दा कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय मार्फत् गर्नु पर्नेछ ।

३७. नियम बनाउने अधिकारः यो ऐन कार्यान्वयन गर्न आयोगले नियम बनाउन सक्नेछ र त्यस्तो नियम नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन भएपछि लागू हुनेछ ।

३८. खारेजी र बचाउ : (१) न्याय सेवा आयोग ऐन, २०४८ खारेज गरिएको छ ।

(२) न्याय सेवा आयोग ऐन, २०४८ बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।